

След две години в местата на природното бедствие

Времето е мартенско, хубаво и топло. След 2 години екипът на сп. „Гора“ отново е в местата от Смолянско и Кърджалийско, в които преди две години природата напомни за силата си с обилни валежи от сняг и последвалите ги снеголоми и снеговали, които превръщат огромни площи гора в тежка за гледане картина. Сега панорамата е съвсем различна. И този път лесовъдът успя да докаже, че мисията да спасиш гората е възможна. Макар и много трудна. Преди две години бяхме смаяни и натъжени от апокалиптичната картина на бедствието, сега сме горди, че можем да ви разкажем какво се е променило през двете години след апокалипсиса.

От мокрия тежък сняг, изсипал се между 6 и 11 март 2015 г., натрупал на места над 1.5 м и дни наред повалящ горите на Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, което тогава е с 36 поделения, незасегнати остават само две. Общата територия на пострадалите площи по първоначална и много трудна за изпълнение инвентаризация е 54 234 ха, която по данни към 15.06.2015 г. нараства на 64 189 ха, а инвентаризираната повредена дървесина възлиза на 1 240 239 м³ стояща маса, която като лежача маса е 1 111 798 куб. метра.

Девет държавни горски стопанства са най-потърпевши. От Смолянския регион това са ДГС - Златоград (засегнатата площ е 3800 ха и обемът засегнатата дървесина (лежаща) 203 000 м³), Смилян (5989 ха и 100 055 м³), Славейно (1465 ха и 34 711 м³) и Смолян (3559 ха и 28 206 м³). От Кърджалийския регион - ДГС в Крумовград (5238 ха и 125 000 м³), Ардино (3354 ха и 87 113 м³), Кирково (9637 ха и 77 590 м³), Момчилград (2000 ха и 60 000 м³) и ДЛС „Женда“ (10 853 ха и 62 431 м³). Обемът на т.нар. неусвоима (защото е недостъпна) засегнатата площ е общо 5403 ха, в която се намират около 130 057 м³ повредена дървесина (лежаща маса). Тъй като във високопланинските стопанства достъпът до засегнатите площи през март-април е още по-невъзможен, малко по-късно към най-пострадалите стопанства се присъединяват ДГС „Алабак“ - Велинград, със засегнати 2730 ха и 62 570 м³ дървесина и ДЛС „Челино“ - Велинград, с 1574 ха и 49 979 куб. метра.

2015 г. приключва с 46 875 ха обща площ на маркираните насаждения, 884 443 м³ възложена за добив лежача дървесина и 448 323 усвоени количества пострадала дървесина. През 2016 г. планираното количество за усвояване е 493 253 м³, реализираните количества дървесина са 547 844 м³, като процентът спрямо планираното за усвояване през годината е 111. За 2017 г. са останали да се усвоят 30 449 м³ снеголомна дървесина.

Това е огромно постижение, но идва ред не на спокойствието, а на нови предизвикателства. Към края на 2016 г. вече е ясно, че в горите се развива процесът на съхнене, главна причина за който са короядите. Общата площ на засегнатите от тези вредители горски територии за ЮЦДП през 2016 г. е 4297.96 ха, а броят на короядните петна достига 6908. Дървесината, която попада в тези площи, е общо 367 457 м³ (стояща маса). Естествено в тази „съхнеца зона“ първо попадат стопанствата със снеголомна и снеговална дървесина.

Две години след природното бедствие новото залесяване възвръща родопската гора към живот

Лесовъдгите доказаха, че са по-силни от стихията

Инж. Елин ЛИЛОВ - заместник-директор на ЮЦДП - Смолян

- Инж. Лилов, много сме впечатлени от мащаба на извършеното за две години от Предприятието в овладяването на последствията от невиджданото в нашите гори природно бедствие. Какви мерки и действия предприехте за това?

- Когато пристъпихме към овладяване на тази извънредно тежка ситуация, видяхме, че административната (съгласувателна) процедура за издаване на разрешителни за усвояване на такова огромно количество паднала дървесина е дълга и тромава. Трябваше да минават месеци, докато се постигне съгласуването с всички отговорни институции - РДГ, РИОСВ, басейнови дирекции, за издаване на план-извлеченията за разрешаване на извеждането на сеч, която се нарича принудителна. Успяхме да постигнем разбирателство и промяната в процеса на работата в началото на 2016 г., които значително улесниха работата.

- Регионалните дирекции по горите, на които всъщност се падна същото огромно натоварване в работата, както и на ЮЦДП, оказаха ли веднага необходимото съдействие?

- Нали целта ни беше една - по-бързо да се пристъпи към работата по усвояването на засегнатата дървесина. В самото начало Регионалните дирекции изискваха, съобразно нормативната уредба, индивидуално маркиране, очертаване на петната, сортиментиране на пострадалите количества дървесина. Практиката показва, че това е невъзможно предвид мащаба на бедствието и често пълната невъзможност да се стигне до мястото на засегнатите места. Постигнахме споразумение за места с труден достъп данните за запаса на насажденията да се вземат от ГСП и да се впишат в план-извлеченията.

- Да продължим с предприетите от ЮЦДП действия.

- Докато преди бедствието няхахме нито един сключен договор без открит конкурс за възлагане на дърводобив, сега облекчихме процедурата и приложихме чл. 27 от Наредба за условията и реда за възлагане на изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти - сключване на директни договори с ползвателите. Фирмите, разбира се, трябваше да бъдат вписани в публичния регистър (по чл. 241 от Закона за горите), да имат удостоверение за дейността „добив на дървесина“ и да притежават необходимия капацитет от техника и работници. Директните договори спомогнаха фирмите да започнат работата веднага. Количествата дървесина бяха такива, че изключваха създаването на конкурентна среда - работа имаше достатъчно за всички. Неколкократно бяха повишени разценките за дърводобива.

Следващата стъпка бе промяната на ценовата политика с цел стимулиране на фирми да привлекат допълнителна работна ръка. С времето, когато дървесината започна да губи своите качества, се стигна до намаляване на продажните цени. Държавните горски стопанства имат относителна самостоятелност, което предполага сами да водят преговори и да сключват договори с фирмите, да определят ценоразписа за продажба на добитата дървесина. Беше решено дървесината да се предлага приоритетно за закупуване от фирмите, добиващи такава дървесина. Почти всички фирми прибягнаха до това. Досега нямаме констати-

рана некоректност от страна фирмите, заети в добиването на дървесина, пострадала от бедствието.

- А защо не бе предприета продажба на дървесината „на корен“?

- Преценихме, че по този начин ще се задържат излишно оборотни средства на фирмите, които повече им трябват за извършване на работата.

- В недалечното минало много разпространено бе събирането на сухата и падналата дървесина от местното население. Случаят не беше ли подходящ и сега това да стане?

- Възстановихме тази полезна традиция. В тази дейност цената на дървата за огрев от иглолистните, пострадали от абиотични фактори, бе свалена пет пъти - на 1 лев. Стъпката се оказа с голям ефект, като в рамките на ЮЦДП през м.г. от местното население са събрани 140 000 пл. куб. метра.

- Равносметката за двете години след природното бедствие за държавните горски територии на ЮЦДП?

- Общо за 2015-2016 г. са усвоени 1.036 млн. м³ повредена дървесина. Предстоят ни обаче нови изпитания. През 2016 г. лавинообразно започна да се увеличава броят на сигналните листове, които се подават в system.iag, за вредители и болести и се наложи допълнителна инвентаризация на насажденията, засегнати от корояди. Към 06.01.2017 г. инвентаризираните площи с корояди са 4297.96 ха със 368 457 м³ засегнатата от вредителя дървесина. Вероятно ще се наложи инвентаризацията на нови площи за усвояване на засегнатата от тях дървесина.

- Какви процеси протичат в тези насаждения и какви мерки ще се предприемат в горите с нарушен здравословен статус?

- Освен типичните за състоянието на насажденията с абиотични повреди вредители - короядите и големия горски градинар, те са засегнати и от сериозно заболяване, причинявано от гъбата *Sphaeropsis sapinea*, която атакува черния бор. Гъбата е установе-

на в ДГС - Кирково, където са засегнати 300 дка горска площ, и има опасност да се пренесе към ДГС - Златоград. След предписанията на ЛЗС - Пловдив, РДГ - Кърджали, разреши гола сеч на цялото нападнато петно. По Наредба №12 специално за короядите указанията са санитарни сечи и слагане на ловни дървета, но при мащабиите на разпространението на тези вредители вече не е ефикасно да се поставят такива дървета. В постоянен контакт сме с Лесозащитната станция в Пловдив, консултираме се и с ЛЗС - София. Имаме заложили феромонови уловки, които са необходими за мониторинг, като изпробваме и нови уловки - тип „мрежа“.

- Как реагира обществеността от районите, горите на които са засегнати от природното бедствие и съхнене? Налага ли ви се да обяснявате действията на лесовъдската колегия?

- След снеголома гледките на повалените и пречупени дървета наистина бяха стряскащи. Към тях се прибави и неестественият оранжев цвят на съхнените вследствие на нападението на корояди насаждения. За хората най-важното бе да знаят какво ще стане с горите, край които живеят. През юли 2016 г. приехме програма с мерките, които да се прилагат за справяне с този проблем - въведохме ежеседмично събиране на информацията от най-засегнатите стопанства, а самата информация бе публикувана на интернет страницата на ЮЦДП - Смолян. Обяснявахме, че приоритет е добивът на дървесина от съхнените и изсъхнали иглолистни гори пред редовно планирани сечи, че работим по програмата за залесяването на освободените площи, че се обръщаме към опита на европейското лесовъдство за овладяване на пораженията. Издадохме и специална брошура „Короядите и иглолистните гори“, която се разпространява в общините и в която по достъпен начин обществеността е информирана за проблема и мерките за справяне с него.

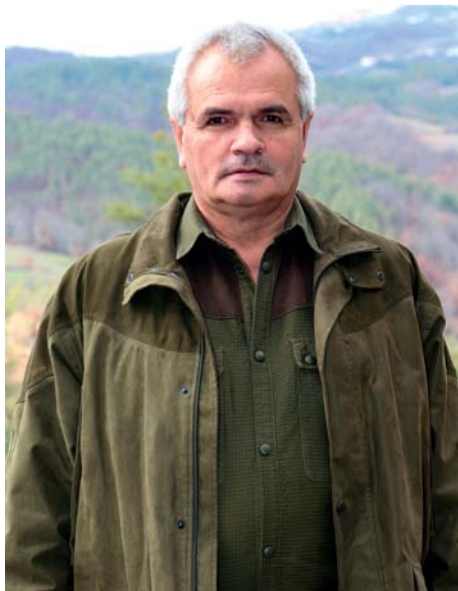
- Един много важен въпрос - какво ще се прави в освободените от снеговалната дървесина площи?

- Имаме няколко варианта за последващо възобновяване на горската растителност. На по-богати месторастения, типични и подходящи за дъба и бука, вече наблюдаваме бурното развитие на бука. Лесовъдът няма да върви срещу природата, а ще следва естествените й процеси. На такива места с по-съвременни лесовъдски методи ще се върви към селектиране на по-ценни дървесни видове и впоследствие до извеждане на правилни отгледни сечи с цел получаване на по-устойчива естествена гора. На бедните и плитки почви ще се залесява с черен бор. Направихме няколко срещи с колегите от ГСС - Пловдив, посетихме частен разсадник за контейнерни фиданки край Стара Загора и започваме усилено производство на такъв тип фиданки в разсадника на ДГС - Момчилград, в който има добър ръководител и персонал. През есента на 2016 г. започнахме залесяване с контейнерни фиданки черен бор в ДГС - Златоград. През тази година ще се експериментира и с производството на контейнерни фиданки от широколистни видове.

- Ръководството на Южноцентралното държавно предприятие удовлетворено ли е от взетите решения и от темповете на работата и отговорността на териториалните си подразделения в справянето с проблемите, породени от природното бедствие?

- Напълно. Лесовъдската колегия е под силно напрежение от обхвата на работата и проблемите, които като цяло са непознати за горския сектор, без аналог и съответните лесовъдски практики в нашата страна. Но, от друга страна, е много дисциплинирана и отговорна в своите действия за съдбата на гората. Мащабът на извършваната работа нямаше как да не се съобрази с мащаба на природното бедствие.

ДГС - Златоград: Показаха висок професионализъм

Инж. Сьби Димитров - директор на ДГС - Златоград

Във времето на зараждащата се пролет никак не ни се връща към дните между 6 и 11 март 2015 г., когато мокрият сняг тук затрупва населените места и пътища, лопи и поваля дървета в горските масиви като клечки. Но иначе как ще ви покажем,

▲ Инж. Веселин Найденов - началник на ГСУ - Неделино, в обекта, в който след почвоподготовката в тераски са залесени 25 дка от 167 дка планирани контейнерни фиданки черен бор

че стопанството от Смолянския регион с най-голям обем поражения от природното бедствие в системата на ЮЦДП най-геройски се справя с предизвикателството. Засегнатата от снеговала и снеголома площ през 2015 г. в ДГС - Златоград, е 3800 ха,

► Контейнерна фиданка

Инж. Асен Даскалов - зам.-директор на ДГС - Златоград

Прокарването на временни горски пътища спомогна за навременно усвояване на дървесината

Началникът на ГСУ - Мадан, инж. Сабри Радифов (отдясно) и помощник-лесничият Вели Бунев

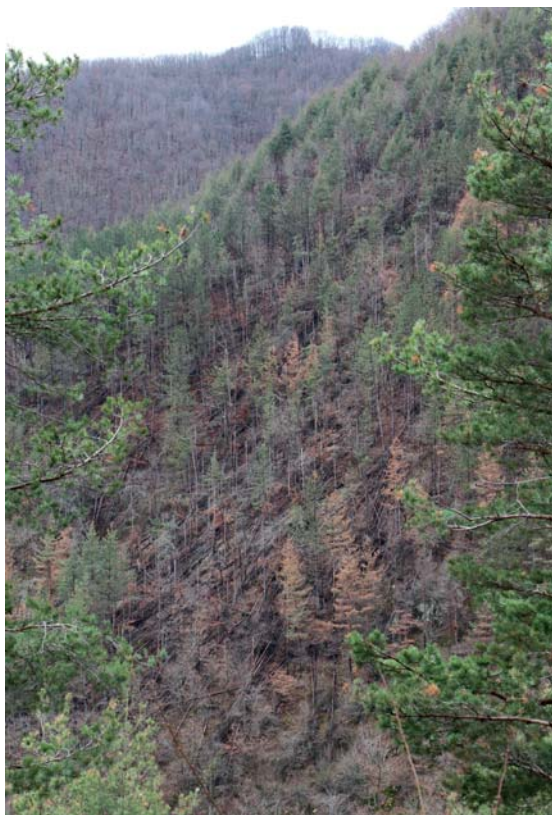

В обекта през м.г. е изведена санитарна сеч в короядното петно, в което се вижда укрепеният пограт от дуглазка и може да се разчита на естествено възобновяване

Изключително тежка картина представляваше повалената гора над гр. Мадан. Днес това е един от обектите в ГСУ - Мадан, в който раните от бедствието почти не личат

пострадалата дървесина - 203 000 куб. метра. В стопанството тъкмо приключва инвентаризацията за изработване на новия горскостопански план, но лесоустроителите остават, за да помогнат с невиданата до този момент инвентаризация на падналата маса. ДГС - Златоград, е изправено пред работа, която не им е съвсем непозната, тъй като през

Един от затворените басейни със снеговалната маса и започващите процеси на съхнене край с. Юрукъци, до които няма никакъв достъп

Типичен пример за неусвояване на пострадалата дървесина от частни имоти, намиращи се сред държавните горски територии

2005 г. в района на ГСУ - Мадан, има ветровал, но мащабът на пораженията му е несравним със сегашния. Разработените от ЮЦДП мероприятия за овладяване на последствията от природното бедствие от 2015 г. започват да се изпълняват без отлагане.

Още в края на юни 2015 г. са маркирани 93 383 м³ повредена дървесина, пристъпва се към сключване на директни договори с фирмите за извършване на дърводобив в снеговалните площи. Става ясно, че лесосечният фонд за 2015-2016 г. ще бъде почти изцяло от пострадалата дървесина. Приоритетно се изготвят план-извлеченията за обектите край пътищата и за насажденията, в които преобладава едра строителна дървесина. Тъй като 1/3 от количествата ѝ са недостъпни в затворени басейни, на ДГС се налага да ремонтират и да прокарат пътища в гората, за да могат фирмите да имат достъп до обектите. Впоследствие в изграждането на временни пътища се включват и фирмите. Стопанството прилага организацията, създадена от ЮЦДП, с намаляване на продажните цени на повредената дървесина. В особено трудни обекти се стига до завишаване на разценките за добив с 20-30 %.

През 2015 г. в стопанството са добити общо 63 264 м³ дървесина, като от пострада-

лите площи те са 53 517 м³, в т.ч. събрани от местното население - 16 785 куб. метра. През 2016 г. са усвоени 77 327 м³, като в това количество влизат 63 819 м³ от снеговалните площи, 11 475 м³ от короядните площи и 15 469 м³ - събрани от местното население.

Това количество представлява 224 % над разчета по ГСП. Количеството усвоена дървесина за една година е 5 пъти повече, отколкото това би се случило при редовното ползване. През 2016 г. фирмите, работещи на територията на ДГС - Златоград, са над 25.

За 2017 г. са предвидени санитарни сечи в обем 50 000 м³, като към настоящия момент са усвоени 6000 м³ пострадала - от природното бедствие и корояди, дървесина.

Общият и предвидим за пострадалите гори процес - нападането им от корояди, в стопанството отчита 2400 дка засегната площ и 21 000 м³ дървесина. От това количество 960 дка са в напълно недостъпни басейни, където се намират 7700 м³ дървесина. Освободените досега чрез санитарна сеч площи са 850 дка с около 13 000 м³ дървесина.

В част от освободените от падналата дървесина площи вече е извършено залесяване. През 2015 г. - 45 дка, през 2016 - 25 дка, а за 2017 г. са планирани 167 дка ново залесяване, като 30 дка вече са залесени. Контейнерно произведени фиданки от черен бор, произведени в разсадника на ДГС - Момчилград, ще дадат старт на новите насаждения.

С директора на ДГС - Златоград, инж. Съби Димитров и началника на ГСУ - Мадан,

инж. Сабри Радифов и помощник-лесничей Вели Бунев започваме да откриваме променената обстановка в горите още край с. Ляска, където започва естественото възобновяване на горската растителност - иглолистна и широколистна, веднага след освобождаването на терена от падналата дървесина. Над самия Мадан в един от горските масиви, отчетливо се виждат прокараните временни горски пътища, които спомогнаха за побързото усвояване на пострадалата дървесина. Има и малко по-неприятни гледки. В частните имоти инвентаризацията на падналата дървесина не е правена и никакви мерки за прибиране на дървесината не се предприемат. Ако се случи такъв имот да се падне насред или близо до държавната горска територия, ефектът от извършената работата на лесовъда и лесозащитника се губи. В ГСУ - Златоград, край с. Старцево видяхме как става това. Но най-радостно е да се види как гората се възобновява. По естествен път - вижда се подрастът от дуглазка. Дали това голямо зло - природното бедствие от март 2015 г., не е за добро - ще се появи смесена естествена гора? Но няма да мине без усилията на лесовъда - част от освободените площи ще се залесяват, както е в ГТУ - Неделино, където са залесени контейнерни фиданки сред запалените групи дървета, оцелели след бедствието.

Така усилията на лесовъда променят картината, „нарисувана“ от бедствието преди две години. Когато работещите в ДГС - Златоград, ни обещаха, че няма начин да няма начин да се справят с изпитанието. И удържаха на дадената дума.

ДГС - Ардино: Дадоха всичко от себе си

Директорът на ДГС - Ардино, инж. Емил Войводов (отлясно) и началникът на ГСУ Митко Илиев

Един от обектите за усвояване на снежоломната маса в ГСУ - Ардино, от 190 дка, в който през 2015-2016 г. са добити 675 м³ дървесина

От Кърджалийската част на Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, в ДГС - Ардино, чийто релеф е изцяло високопланински, бедствието започва на 6 март 2015 г. с обилен студен дъжд, преминал в тежък мокър сняг и обледяване на короните на дърветата. Стихията вилнее до 11 март. Под тежестта на натрупалия се сняг иглолистните насаждения, около 50-годишни, в зоната между 400 и 800 м н.в., не издържат и започват да падат. Както ни казаха тук преди две години - с ефекта на домино. Горските са първи срещу стихията - разчистват пътищата от снега и нападалите дървета, откарват нуждаещите се до болницата. След това идва ред на инвентаризиране на пострадалата дървесина, която върху 3354 ха площ е общо 87 113 куб. метра. Ясно е, че маркираните за добив площи ще надхвърлят всички очаквания. През 2015 г. възложеният и изпълнен дърводобив е 29 403 м³, през 2016 г. при сечите (принудителни) са добити 42 619 м³, а се добавят и санитарните сечи - върху 813 дка с добив 15 509 м³, или общо досега е усвоен горският дървесен ресурс от 87 531 куб. метра. Населението през 2015 г. е събрало 2531 м³ засегнатата дървесина, а през 2016 г., когато тарифната такса „на корен“ е намалена на 1 лв. за плътен кубик - 3165 куб. метра.

На 29 юли 2016 г. поради човешка небрежност (деца на работници оставят незагасен огън) на територията на ДГС - Ардино, избухва пожар, обхванал 1450 дка, борбата с който продължава

Добре изведена принудителна и санитарна сеч в два отдела с общо 295 дка засегнатата горска площ, от която са добити 1250 м³ дървесина и са подготвени тераси за залесяване

ва 7 денонощия. От пожара по план-извлеченията са одобрени за усвояване 959 дка с около 20 000 м³ дървесина. И веднага се пристъпва към работата. В тази площ се намира и снеговалната маса, и короядното петно. Интересен факт ни каза Митко Илиев - началник-участък „Ардино“, че когато след пожара обелват кората на няколко дървета от това петно, намират короядите... живи. Като отново стигаме до етапа, в който предстои още много работа. Защото идва ред на санитарните сечи в съхненелите от нападението на корояди насаждения. През 2016 г. от вредителя са засегнати 148.8 ха с 33 060 м³ стояща дървесина, установените короядни петна са 671. И на превантивните мерки, тъй като тенденцията на инвазията на вредителя в горите е увеличаване се, като залагане на феромонови уловки. Петдесет капана са закупени и започва поставянето на уловките.

Исклучителната мобилизация на колектива на стопанството през тези две години подчертава директорът му инж. Емил Войводов: „Дадоха всичко от себе си, за да може влошеното състояние на гората да започне да се подобрява. По график се работеше и в събота, и в неделя“.

Инж. Войводов подчерта и добрата работата на фирмите, между които са „Универском“, „Смолес“, „Крисмастер“, с които са сключени договори за добив на дървесина в засегнатите от бедствието райони на територията на ДГС - Ардино, в което се уверихме на терена.

Пожарът от лятото на 2016 г., сниман с дрон

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ